

Gorenjevaško in Hotaveljsko skozi čas

Gorenjevaško in Hotaveljsko skozi čas: bogastvo preteklosti za izzive prihodnosti

Gorenja vas : Krajevna skupnost, 2020, 606 str.

V decembru 2020 je izšel zbornik, ki odstira življenje ljudi in krajev na Gorenjevaškem in Hotaveljskem nekoč in danes. Soustvarilo ga je 77 avtorjev, obsega 606 strani in je opremljen s 673 fotografijami ter 173 dokumenti in tabelami.

Zgodovina in naselitev naših krajev segata daleč nazaj; leta 973 so prvič omenjeni v darilni listini nemškega cesarja Otona II. freisinški škofiji z Bavarske. In od tedaj dalje lahko v številnih virih spoznavamo zgodovino širšega škofjeloškega območja ter Poljanske doline.

Za temeljitejše poznavanje naše lokalne skupnosti, Občine Gorenja vas - Poljane, so pomembni poglobljeni opisi njenih krajev in ljudi. Osvetlujejo nam njihovo vsakdanje življenje, boj za preživetje, boj z boleznimi pa veselje nad dosežki, ki so dajali voljo, spodbudo in vero v napredek. Spoznati in ohraniti je treba spomin na ljudi, ki so se s svojo nadarjenostjo, delavnostjo in vero v napredek izpostavljali pri premagovanju neznanja, zaostalosti in nezaupanja. Nekaj takih opisov krajev že imamo (Leskovaica, Lučina, župnija Stara Oselica, Javorje, Poljane, Sovodenj). Nekaj zanimivih opisov svojih rodbin ter njihovih življenjskih zgodb so napisali nekateri posamezniki in bogatijo vedenje o naših krajih. Številni zapisi so ohranjeni v župnijskih in šolskih kronikah, državnih in cerkvenih arhivih, domoznanskih publikacijah ...



Naslovnica knjige *Gorenjevaško in Hotaveljsko skozi čas*: grafično preoblikovana baročna številčnica ure z antropomorfnim soncem iz 18. stoletja. Zvonik cerkve na Trati. (foto: Jure Ferlan, Andrej Tarfila, oblikovanje: Nives Lunder)



Uredniški odbor. Z leve: Damjana Peternejl, Silvo Pivk, Valentin Bogataj in Mirjana Možina. (foto: Vito Debelak)

Širšega opisa nista imeli območji Gorenje vasi in Hotavelj. Območji sta podeželski, večstoletni način življenja je oblikoval njuni značilni podobi, primerljivi sicer z drugimi slovenskimi območji, a vendar v marsičem posebni. Močno sta se in se spreminjata v zadnjih sto petdesetih letih. Vsa ta dogajanja bi zaslužila zapis v knjižni obliki in s tem spomin na delavnost, vztrajnost in duhovno moč njunih prebivalcev.

Pobudo za nastanek zbornika, s podnaslovom ***Bogastvo preteklosti za izzive prihodnosti***, je dal Milan

Janez Čadež, župan Občine Gorenja vas - Poljane. Povabil je skupino znancev, ki bi s svojim poklicnim in ljubiteljskim znanjem ter izkušnjami lahko uresničili zamisel. Nalogo so sprejeli.

»Sam sem iz teh krajev in v pol stoletja sem marsikaj doživel, lahko bi o tem napisal knjigo, če bi mi le šlo pisanje od rok. Ja, pa nisem iz tega testa ... Velike stvari so se dogajale v preteklosti; gradnja Rupnikove linije, pridobivanje naravnega kamna na Hotavljah in Rudnik urana Žirovski vrh ... so zgodbe, ki so dale našim krajem močan pečat in naredile Poljansko dolino prepoznavno,« je med drugim zapisal v uvodu zbornika.

Izpeljava je bila zaupana Krajevni skupnosti Gorenja vas, ki je aprila 2018 imenovala uredniški odbor v sestavi: Valentin Bogataj – urednik, Mirjana Možina, Damjana Peternejl in Silvo Pivk.

Območji obsegata naselja: Gorenja vas (z ulicami: Blegoška ulica, Gasilska ulica, Gregorčičeva ulica, Lajše, Ob jezu, Poljanska cesta, Pot na Pretovč, Sestranska vas, Tabor, Trata in Vršajn), Bačne, Dobravšce, Dolenja Dobrava, Gorenja Dobrava, Todraž, Žirovski Vrh sv. Antona in Žirovski Vrh sv. Urbana ter Hotavlje, Čabrače, Hlavče Njive, Jelovica, Srednje Brdo, Suša in Volaka.

K nastajanju knjige je uredniški odbor povabil avtorje, ki so s strokovnim znanjem, splošno razgledanostjo in izkušnjami oblikovali ali sooblikovali posamezne prispevke. Dragocene nasvete, podatke in dokumente so nam prijazno posredovali številni posamezniki, mnoge smo dobili v javnih arhivih, kjer so nam zaposleni prijazno omogočali vpogled vanje.

Zbornik je uredniški odbor oblikoval po tematskih poglavjih – sklopih, ki zao krožajo celoto. Uvodnim besedam župana, predsednice Krajevne skupnosti Gorenja vas in urednika sledijo vsebinski sklopi, ki poglobljeno ali vsaj podatkovno primerno predstavljajo območji in življenje v njih, od prvih zapisov do današnjih dni.

Prvi sklop *O krajih in ljudeh* pove, kje in od kdaj živimo na teh območjih, kako govorimo, na katero naravno dediščino smo lahko ponosni ter katere naravne nesreče so nas prizadele v preteklosti.

Sklop *Odstiramo preteklost* prvič in širše predstavlja popis domačij Hotaveljskega urada, župnijo Trata - Gorenja vas ter nekdanjo Občino Trata.

Prispevki v sklopu *Prelomni časi* so terjali dosti raziskovalnega dela, saj opisujejo našo preteklost, ki še vedno ni dovolj razjasnjena, popisana in ovrednotena. V zapis o Maistrovih boricih so izjemoma vključeni vsi tedanji borci sedanje Občine Gorenja vas - Poljane.

Vsebine poglavja *Prizadevanja za boljši kos kruha* govorijo o gospodarskem stanju na tem območju ter organizaciji gospodarstva, njegovih zvrsteh in prizadevanjih za obstanek in razvoj krajev.

Poglavje *Vzgoja in izobraževanje* predstavlja pridobivanje znanja in izkušenj v našem okolju, govori o težavah in dosežkih tega družbenega segmenta, njenih nosilcih v preteklosti in sedanjosti ter njihovem poslanstvu.

Sledi *Skrb za zdravje*, kjer je naveden razvoj te dejavnosti v našem okolju, sledijo prispevki o delovanju humanitarnega Rdečega križa ter o ljudeh, ki to skrb požrtvovalno uresničujejo.

Sklop *Samostojni in povezani* je posvečen razdobju 25 let Občine Gorenja vas - Poljane in pripoveduje o razvojnih in povezovalnih silnicah v njej, predstavlja pa tudi častne občane in občinske nagrajence.

Soustvarjalci našega vsakdana je sklop, ki predstavi vidnejše osebnosti iz našega okolja, govori pa tudi o umetniški ustvarjalnosti naših ljudi.

Obširno poglavje *Društveno življenje* govori o vključenosti krajanov v številna društva, ki so, kljub organizacijskim spremembam, uvajanju novih oblik in vsebin delovanja, prenehanjem in nastajanjem novih, povezovala in povezujejo ljudi v najosnovnejših pa tudi strokovnih oblikah druženja. Predstavljeni so vsebine in organizacijske oblike delovanja v kulturi, športu ter drugih društvih, njihovi uspehi, organizatorji in zanesenjaki, brez katerih to življenje ne bi bilo tako pestro, bogato in ustvarjalno.

Zadnji sklop *Družabno življenje* pripoveduje o tem, kako se družimo, kako si znamo popestriti vsakdanje življenje in se tudi poveseliti.

»Knjiga je neke vrste enciklopedija obeh območij. Veliko generacij je hodilo po istih poteh, kot sedaj hodimo mi, veliko jih je odšlo, veliko ostalo, veliko se jih je vrnilo. Življenje tem krajem ni prizanašalo. Bilo je nešteto veselih zgodb in žalostnih usod. Obdobja miru in dobrih letin so ljudem dajala upanje, obdobja vojn, naravnih nesreč, lakote in bolezni pa so preizkušala njihovo vero in moč za preživetje. Bodimo ponosni na kraje, v katerih nam je dano živeti, in ohranimo spomin na bogato dediščino minulih časov,« je v uvodniku zapisala predsednica KS Gorenja vas Mirjana Možina in obenem izrazila zahvalo vsem avtorjem, ki so vložili svoj prosti čas, znanje in izkušnje pri pridobivanju podatkov, fotografij ter pisanju prispevkov. Zahvalo namenja tudi številnim

krajanom, ki so piscem posredovali podatke pisno ali ustno in prispevali fotografsko ter drugo gradivo.

Za sklepni del zbornika smo povabili dva naša rojaka, da z izbranimi mislimi zaokrožita njegovo poslanstvo. Čeprav živita v Ljubljani, se rada vračata v domači kraj. Vpeta sta v širša družbena dogajanja in se nanje odzivata s kritičnimi ter konstruktivnimi nastopi in zapisi. Sta predstavnika različnih generacij, zato sta njuni razmišljanji še toliko zanimivejši.

Lenart Jurij Kučič je v svojem zapisu *Iskanje najboljšega z obeh svetov* med drugim zapisal: *»Kljub temu tudi vem, da ostaja mesto velikokrat edino zatočišče za posameznike, ki se ne prepoznajo v tradicionalni ideji družine, katoliških vrednotah, malem obrtništvu in hišogradnji. Nemesto težko sprejema, da je v življenju morda pomembno še kaj drugega kot fizično delo, ali da se je treba primerjati še s kom drugim kot s sosedom ali sorodnikom. Zato še vedno odvrta tudi odseljence, ki bi se bili – po desetletjih mesta ali tujine – pripravljeni vrniti, se udomačiti ter s seboj pripeljati vse tisto, kar so na poti pridobili. Obdržati pa jih ne bo mogoče samo z naravo in nižjimi življenjskimi stroški, podjetniškimi subvencijami ali dedovanjem družinske domačije, z možnostmi rekreacije in prgiščem ljubiteljske kulture. Nemesto zato ne bo moglo ostati nekakšen rezervat, kjer si bodo hodili meščani ogledovat svojo preteklost, ampak bo moralo postati svet v malem. Pripravljeno na okoljske spremembe, migracije ter nove oblike življenja in dela.«*

Drugi avtor v tem delu je dr. Pavel Gantar. V prispevku *Pogled v prihodnost* pravi: *»Če poskušam opredeliti, kaj je tisto, kar je vsaj z mojega vidika najmočnejši »razvojni potencial« za boljšo prihodnost na Gorenjevaškem in Hotavelskem pa tudi občine v celoti, je odgovor preprost – ljudje. Živahna prebivalstvena dinamika in pozitiven demografski razvoj to območje pomembno razlikujeta in odlikujeta od številnih drugih območij v državi. Toda graditi na tem ni enostavno. Ljudje niso, kakor bi rekel F. M. Dostojevski, »klavirske tipke«, na katere lahko igra kdorkoli. Želijo in imajo vse pravice, da sami izbirajo svoje življenjske poti. Če želimo, da razvijejo svoje potenciale, ki bodo v korist tudi skupnosti, jim je potrebno omogočiti čim boljšo izobrazbo. Ta omogoča, da se ustvarjalnost izrazi v polni obliki. /.../ Nobenega talenta ne smemo pustiti neuresničenega: prihodnost je odprta in negotova. Pravzaprav ne vemo, kaj naj storimo z njo, gotovo je ne bomo mogli izbirati sami, čeprav jo soustvarjamo. Če smo negotovi v zvezi s prihodnostjo, pa vemo, kaj lahko storimo sami s seboj.*

In ta zbornik, ki pripoveduje zgodbe preteklosti, je z vidika prihodnosti lahko tudi svarilo.«